

CD KLASSIEK

Eer aan de collega
Wolfgang A. Mozart

Driemaal is scheepsrecht, moeten de leden van het beroemde Hagenkwartet uit Salzburg hebben gedacht, toen ze eind vorig jaar voor de derde keer twee van Mozarts fantastische Haydn-kwartetten opnamen. En het is opnieuw een geweldige uitvoering geworden door de telgen van de Hagenfamilie. Vader Hagen speelde altviool in het *Mozarteum* en de vier kinderen traden al vroeg op. In 1981 richtten ze het *Hagen-Quartet* op, waarin wat later Rainer Schmidt de plaats van zus Angelika overnam.

Zijn zogeheten Milanese kwartetten (KV155-160) schreef Joseph Haydn aanvang 1773. Aan het einde van datzelfde jaar volgden de Weense kwartetten (KV168-173). Het zijn elegante en soms humoristische werkjes, wat niet wegneemt dat Haydn tegelijk ernstig en diepgravend blijft. Vandaar wellicht dat Mozart zich op zijn beurt wilde meten met het verraderlijke genre van het strijkkwartet.

Na het succes van de uitvoering van zijn opera *Die Entführung aus*

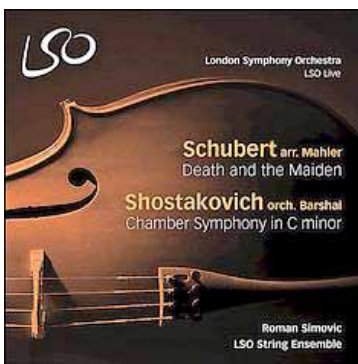
dem Serail, het conflict met vader Leopold en het 'verboden' huwelijk met Constanze stortte Mozart zich op de productie van zes nieuwe kwartetten. Die vergden meer werk dan gedacht, want hij bleef er van 1782 tot 1785 aan vijlen en polijsten vóór hij ze eindelijk aan Haydn opdroeg. Daarom heten ze toepasselijk de Haydn-kwartetten, hoewel ze van Mozart zijn. Haydn was aanwezig bij de eerste uitvoeringen. Samen vormen ze Mozarts meest bekende en verfijnde kamermuziekwerken.

Het Hagen-kwartet vertolkt op de Myrios-cd het *Frühlingsquartett* in G groot, nummer 14 (KV387) uit 1782 en ook het *Jagdquartett* in B groot nummer 17 (KV458) uit 1784. De vorm is vierdelig, waarbij de tragere derde beweging geldt als het emotionele centrum, dat de kleur van de kwartetten bepaalt.

Bij Mozart wordt de kwartetvorm verder uitgediept tot een dialoog onder vier partners. De strijkkwartetten stellen extreme eisen aan de uitvoerders, want naast virtuositeit is ook onderlinge harmonie van levensbelang. Het Hagen-kwartet bekoort door zijn concentratie, maar ook door de speelsheid en het gevoel van vrijheid dat de dialogerende spelers uitstralen. (JC)

Wolfgang Amadeus Mozart, *String Quartets K.387 & 458, Dedicated to Joseph Haydn*, door het Hagen-kwartet, Myrios Classics, MYR 017, 23 euro.

CD KLASSIEK

Dood in varianten
Sjostakovitsj & Schubert

Dmitri Sjostakovitsj' beroemde achtste strijkkwartet kwam tot stand in drie dagen, van 12 tot 14 juli 1960, en in dramatische omstandigheden. Het ontstond in Dresden, waar Sjostakovitsj filmmuziek moest schrijven. Na zijn terugkeer naar de Sovjet-Unie kocht hij zich een grote hoeveelheid slaappillen met de bedoeling zelfmoord te plegen. Zijn achtste beschouwde hij dan ook als zijn testament. Een vriend nam de pillen af en verwittigde Sjostakovitsj' zoon. Later veranderde het gemoed

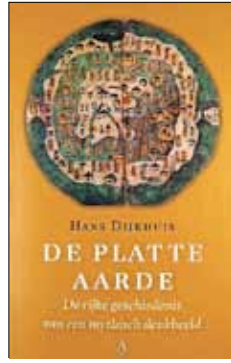
van de componist en de man overleed uiteindelijk in 1974 aan kanker.

Het beroemde strijkkwartet bevat diverse citaten uit vroeger werk van Sjostakovitsj, fragmenten uit twee symfonieën, maar ook uit de opera *Lady Macbeth uit het district Mtsensk* uit 1934. Dat werk was in ongenade gevallen bij Sovjetdictator Stalin en werd als decadent afgevoerd. Voor de componist was dat moeilijk te verteren. Pas na Stalins dood in 1953 kwam zijn muzikale productie opnieuw op gang.

De kamersymfonie op deze cd is een herwerking van Sjostakovitsj' achtste strijkkwartet voor kamerorkest door Rudolf Barshai. Op dit album prijkt het naast Gustav Mahlers bewerking van Franz Schuberts kwartet *Der Tod und das Mädchen*. (EDS)

Franz Schubert, *Death and the Maiden* & Dmitri Sjostakovitsj, *Chamber Symphony*, door het LSO String Ensemble, LSO0786, 23 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Eierdooier-aarde
Hans Dijkhuis

In de Bijbel is de aarde een lplatte schijf met daarboven het uitspannel van de hemel. Maar voor de heilige Hildegarde van Bingen (1098-1179) had de aarde meer weg van een eierdooier en een eeuw later wisten de christelijke geleerden met zekerheid dat de aarde rond was, onder meer door hun ken-

nis van de Griekse filosoof Aristoteles.

Aristoteles was er al lang vóór Christus van overtuigd dat de aarde bolvormig is, maar dat inzicht bleef nog tot het einde van de middeleeuwen voorbehouden aan een kleine groep geleerden, die zich een wetenschappelijk wereldbeeld eigen had gemaakt. Het gros van de mensheid bleef geloven in een platte aarde.

De Nederlandse schrijver Hans Dijkhuis graaft in de opvattingen van mythen en religies over de vorm van de aarde. Die hielden immers meer in dan louter natuurwetenschappelijke kennis. Boven de platte aarde was dan immers de verblijfplaats van God of van de goden. Veel volkeren namen ook aan dat zich onder de aarde nog een derde wereld bevond, de verblijfplaats van de doden en van ellendige wezens. Die drie werelden – bovenwereld, middelwereld en onderwereld – vormden samen het hele universum.

Pas in de veertiende eeuw drong in de hele christelijke wereld bij het brede publiek de idee door van een aardbol. Het duurde echter tot 1519 vooraleer de Portugese zeevaarder Magalhaes bewees dat je inderdaad rond de wereld kunt reizen.

Opmerkelijk lange tijd echter bleef het oude mythisch-religieuze wereldbeeld overeind. Dat illustreert Dijkhuis overtuigend met mythen van vele culturen en met passages uit oude geschriften. (EDS)

Hans Dijkhuis, *De platte aarde. De rijke geschiedenis van een mythisch denkbeeld*, Athenaeum-Polak & Van Gennepe, Amsterdam, 2016, 292 blz., 22,50 euro, ISBN 978 90 2530 129 3.

BOEK GELOOF

Brieven en bidden
Catechesehuis

Toen het Brusselse Catechesehuis een oproep lanceerde naar brieven 'aan iemand die op zoek is naar God' en naar reflecties over bidden, kropen tweemaal tachtig mensen in de pen.

Het Catechesehuis selecteerde van elk een twintigtal inzendingen en bundelde die in twee afzonderlijke uitgaven.

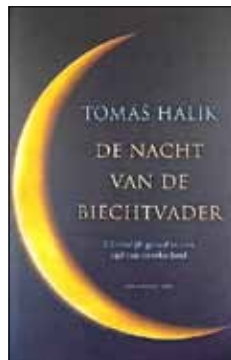
„Lieve Victor”, schrijft een vrouw. „Je wou mijn geloof niet schenden, mijn vertrouwen in een liefdevolle God niet schaden.” De brief is gericht aan een slachtoffer van de Jodenvervolging met wie de vrouw eindeloze gesprekken voerde in het rusthuis. Nu hij overleden is, zoekt de schrijfster geloof en vertrouwen in de herinnering aan hem. In een andere brief wenst een vrouw haar jonge nicht een tochtgenoot toe op haar levensweg.

In de tweede bundel *Bidden, waarom, hoe, voor wie en waarvoor?* schrijven gelovigen hoe een pelgrimstocht, een dans, het ochtendgloren of een gesprek met

een kind hen in relatie brengt met de Onzichtbare. Een moeder schrijft hoe het gebed gestalte vindt in de dagelijkse dingen en in de dankbaarheid om wie en wat, ondanks het vele verdriet, haar overeind houden. (MC)

Tweeëntwintig brieven aan mensen op zoek naar God & Bidden. Waarom, hoe, voor wie, waarvoor? Negentien reflecties, twee uitgaven van Catechesehuis, Monplaisir laan 51, 1030 Brussel, 5 euro per bundel, kunt u bestellen op www.catechesehuis.be of via 02 242 79 51.

BOEK SPIRITUALITEIT

Dialogo met God
Tomas Halik

De Tsjechische priester en theoloog Tomas Halik, geboren in 1948, groeide de voorbije jaren uit tot een van de meest gezaghebbende stemmen in het religieuze veld. In 2014 won hij de prestigieuze *Templeton Prize*, zeg maar de Nobelprijs voor religie.

Halik groeide op onder het communistische regime en kon als pas afgestudeerd academicus geen universitaire carrière aanvatten omdat hij zich in een toespraak kritisch had uitgelaten over het communisme. Terwijl hij node werkte als therapeut bij

alcoholisten, studeerde hij in het geheim theologie. In 1978 werd hij op dertigjarige leeftijd tot priester gewijd. Na de val van het communisme werd Halik adviseur van de eerste vrij verkozen Tsjechische president, Vaclav Havel, en in 1997 hoogleraar aan de Praagse universiteit.

Zijn boek *Vzdáleným nablízku* (vertaald als *Geduld met God*) uit 2007 werd in de Verenigde Staten uitgeroepen tot beste theologische boek. Het pas verschenen *De nacht van de biechtvader. Christelijk geloof in een tijd van onzekerheid* (oorspronkelijk titel *Noc zpovídnika*) dateert uit 2005, maar snijdt dezelfde thema's aan. Hoe kan het christelijke geloof geloofwaardig zijn in een tijd die afscheid neemt van het religieuze en in een cultuur die bij uitstel areligieus is?

Volgens Halik moeten we de basisvragen opnieuw leren stellen. De hedendaagse crisis, zo leert hij, leidt tot een dieper begrip van wat het evangelie eigenlijk bedoelt. Christenen moeten leren dat elke godsdienst ook steeds een veranderende godsdienst is.

De belangrijkste zin uit het boek? „De God over wie dit boek spreekt – en de auteur is er stel-

lig van overtuigd dat het de God is over wie de Schrift en de christelijke traditie spreken (en een reeks van grote denkers in deze traditie zijn daarbij zijn getuigen) – is geen bovennatuurlijke wezen ergens achter de coulissen van de zichtbare wereld. Hij is een geheim, de diepte en grond van alle werkelijkheid – als we ons leven op hem richten, verandert ons leven (en onze relatie tot het leven en de werkelijkheid) van een monoloog in een dialoog, en wat ons als onmogelijk voor kwam, wordt mogelijk.”

De nacht van de biechtvader is een bundel meditaties, niet systematisch, maar als een soort nachtgebed ontstaan. (EDS)

Tomas Halik, *De nacht van de biechtvader. Christelijk geloof in een tijd van onzekerheid*, Boekencentrum, Zoetermeer, 2016, 192 blz., 19,50 euro, ISBN 978 90 2397 066 8.